ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА
(повне найменування вищого навчального закладу)

Геолого-географічний факультет

Кафедра фізичної географії та природокористування

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СУЧАСНІ ДОСЯГНЕННЯ ГЕОГРАФІЧНИХ НАУК

Рівень вищої освіти *третій (освітньо-науковий)*
(шифр і назва напряму підготовки)

Напрям підготовки *10 Природничі науки*
Спеціальність *106 Географія*

2017-2020

Робоча програма складена на основі навчальної програми з дисципліни «**Сучасні досягнення географічних наук**»
Розробник: П'яткова Алла Вікторівна, к. геогр. н., доцент кафедри фізичної географії та природокористування

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фізичної географії та природокористування

Протокол № 1 від "31" серпня 2017 р.

Завідувач кафедри (проф., Шуйський Ю.Д.)
(прізвище та ініціали)

Обговорено та рекомендовано до затвердження навчально-методичною комісією геолого-географічного факультету

Протокол № 1 від "4" вересня 2017 р.

Голова НМК (к.г.н., доц. Біланчин Я.М.)
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри фізичної географії та природокористування

Протокол № 1 від "31" серпня 2018 р.

Завідувач кафедри (проф., Шуйський Ю.Д.)
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри фізичної географії та природокористування

Протокол № 1 від "30" серпня 2019 р.

Завідувач кафедри (проф., Шуйський Ю.Д.)
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри фізичної географії та природокористування

Протокол № ___ від "____" _____ 2021 р.

Завідувач кафедри (проф., Шуйський Ю.Д.)
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти</td><td>Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>денна та вечірня форми навчання</td></tr>
<tr><td rowspan="15">Загальна кількість:
кредитів – 6

годин – 180

залікових модулів – 2

змістових модулів – 2</td><td rowspan="15">Галузь знань
10 Природничі науки
(шифр і назва)

Спеціальність
106 Географія
(код і назва)

Рівень вищої освіти:
третій</td><td>Нормативна</td></tr>
<tr><td>Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>2-й</td></tr>
<tr><td>Семестр</td></tr>
<tr><td>-</td></tr>
<tr><td>Лекції</td></tr>
<tr><td>8 год.</td></tr>
<tr><td>Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td>10 год.</td></tr>
<tr><td>Лабораторні</td></tr>
<tr><td>-</td></tr>
<tr><td>Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>162 год.</td></tr>
<tr><td>Форма підсумкового контролю:
екзамен</td></tr>
</table>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формування у здобувачів освіти уявлень про сучасні проблеми географічної науки і методи їх вирішення, а також про невирішені задачі і можливі підходи до їх розв’язання з урахуванням тенденцій розвитку науково-методологічної і методичної бази вітчизняної і світової географії.

Завдання: 1) розглянути основні сучасні досягнення географічної науки; 2) розглянути основні напрямки розвитку сучасної географії та становлення географічних знань; 3) розглянути основні тенденції подальшого розвитку географії та її місце у системі природознавчих наук; 4) розглянути сучасні досягнення окремих галузей географічної науки.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування наступних компетентностей:

- КЗН.03 – здатність засвоювати базові знання основ методології науки, закономірностей її розвитку, розуміння науки як системи знань, діяльності та соціального інституту, класифікації методів наукового знання;

- КЗН.04 - спроможність виконання наукових досліджень з застосуванням сучасних методологічних основ реалізації експерименту, уміння документального оформлення результатів досліджень;

- КЗН.06 - здатність засвоювати базові знання в галузі сучасних інформаційних технологій; уміння використовувати програмні засоби і інтернет-ресурси з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу;

- КЗП.01 – здатність засвоювати фундаментальні знання про фізичну географію материків та океанів, регіональну економічну та соціальну географію, соціально-економічну географію України; географічні основи раціонального природокористування й охорони природи.

Кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна:

- вміти використовувати сучасні методи пізнання, аналізувати сучасну наукову картину світу, відрізнити наукове знання від поза наукового, визначати фактори, що впливають на розвиток науки, характеризувати екологічні, етичні та економічні вимоги до сучасного експерименту;

- вміти при плануванні, виконанні та обробці результатів науково-дослідних робіт, магістерських дисертацій виділяти та аналізувати елементи логічної структури власної наукової діяльності (об'єкт, предмет, форми, засоби, методи, результат);

- володіння комплексними та прикладними методами дослідження в географії, фундаментальними навичками науково-дослідної роботи;

- вміти аналізувати наукову літературу з метою вибору напрямку досліджень, обрати самостійно або кваліфіковано сприйняти представлену тему досліджень;

- вміти моделювати основні процеси майбутнього дослідження з метою вибору методів дослідження, наявного апаратурного забезпечення або створення нових методик, користуватися нормативно-правовими актами та нормативно-технічною документацією;

- вміти обробляти та аналізувати отримані результати досліджень та документально їх оформляти;

- вміти збирати, обробляти, зберігати та аналізувати наукову географічну інформацію з метою вибору напрямку досліджень за обраною темою з використанням сучасних інформаційних технологій;

- уміння створювати авторські та користуватися стандартними банками комп’ютерних програм і банками даних;

- уміння виконувати інноваційну діяльність щодо впровадження досягнень науко-во-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу;

- вміти користуватись програмами ГІС ArcGis. Mapinfo, Excel. для побудові карт та графіків;

- вміння використовувати отримані фундаментальні знання і практичні навички на всіх етапах виконання науково-дослідної роботи, включаючи пошук необхідної інформації, аналізувати загальні закономірності та регіональну диференціацію економічних і соціальних процесів, вміти давати оцінку сучасного суспільно-географічного положення України та її природно-ресурсного потенціалу безпосереднє виконання досліду та обговорення отриманих результатів, формулювання теоретичних висновків.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен *знати*

- сучасну парадигму розвитку Землі та процеси, які обумовлюють її сучасний стан;
- тенденції розвитку сучасної географічної науки та її окремих галузей, обумовлені загальними тенденціями розвитку науки і запитами сучасної практики;
- нові підходи у географічній науці;
- проблеми, зв'язані зі зміною структури і методики географічної науки;

вміти

- використовувати сучасні методи пізнання,
- аналізувати сучасну наукову картину світу,
- відрізнити наукове знання від позанаукового,
- визначати фактори, що впливають на розвиток науки,
- вміти моделювати основні процеси майбутнього дослідження з метою вибору методів дослідження, наявного забезпечення або створення нових методик,
- аналізувати наукову літературу з метою вибору напрямку досліджень.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 180 години, що становить 6 кредитів ЄКТС.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Географія як система наук.

Тема 1. Об’єкт і предмет географічної науки (2 год.).

Тема 2. Проблеми сучасної географії (2 год.).

Змістовий модуль 2. Сучасні досягнення географічних наук.

Тема 1. Галузі географічної науки та їх сучасні ключові проблеми (2 год.).

Тема 2. Екологізація географічної науки та окремих її галузей (2 год).

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Вечірня форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Географія як система наук.										
Тема 1. Об’єкт і предмет географічної науки	44	2	2		40	44	2	2		40

Тема 2. Проблеми сучасної географії	46	2	4		40	46	2	4		40
Разом за змістовим модулем 1	90	4	6		80	90	4	6		80
Змістовий модуль 2. Географія як система наук.										
Тема 1. Галузі географічної науки та їх сучасні ключові проблеми	46	2	2		42	46	2	2		42
Тема 2. Екологізація географічної науки та окремих її галузей	44	2	2		40	44	2	2		40
Разом за змістовим модулем 2	90	4	4		82	90	4	4		82
Усього годин	180	8	10		162	180	8	10		162

5. Теми семінарських занять

Не передбачені програмою

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Ієрархія географічних знань	2
2	Основні концепції галузей географічних наук	4
3	Географічне моделювання	2
4	Глобальні проблеми людства	2
Разом		10

7. Теми лабораторних занять

Не передбачені програмою

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин
1	Об’єкт і предмет географічної науки [1], [2], [3]	40
2	Проблеми сучасної географії [1], [3]	40
3	Галузі географічної науки та їх сучасні ключові проблеми [1], [2], [3]	42
4	Екологізація географічної науки та окремих її галузей [1], [2], [3]	40
Разом		162

До самостійної роботи відноситься:

[1] – підготовка до лекцій, практичних занять;

[2] – написання рефератів, доповідей;

[3] – підготовка до контрольних тестових робіт і екзамену

9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Не передбачене поточною програмою

10. Методи навчання

1) За джерелами знань: *словесні* – лекція, бесіда (вступна, евристична), *наочні* – ілюстрація (схеми, таблиці), демонстрація (презентації, картографічні матеріали), *практичні* – лабораторні роботи;

2) За характером логики пізнання – *аналітичний, синтетичний, дедуктивний, індуктивний*

3) За рівнем самостійної розумової діяльності – *проблемний*, *частково-пошуковий*

11. Методи контролю

Перевірка поточних контрольних (тестових) робіт, перевірка практичних робіт, екзамен (усний).

12. Питання для підсумкового (екзаменаційного) контролю

1. Поняття об’єкта та предмета науки.
2. Система понять географічної науки.
3. Суть схеми ієрархії наукових знань: вчення, теорія, концепція, гіпотеза, поняття, термін.
4. Структуризація та ієрархія наукових концепцій
5. Вплив загальнонаукових концепцій на географію.
6. Основні географічні концепції.
7. Комплексний географічний підхід і геосистемна концепція.
8. Концепція геосфер.
9. Геосистемна концепція: поняття, елементи системи та її ознаки.
10. Суть концепції геотехнічних та споріднених із ними систем.
11. Концепція моніторингу навколишнього середовища.
12. Концепція географічної експертизи.
13. Концепція проблемного країнознавства.
14. Концепція поляризованого ландшафту.
15. Морфоструктурна концепція та морфоструктурний аналіз.
16. Концепція стиснення геопростору.
17. Суть концепції стійкості та мінливості геосистем.
18. Концепція природно-ресурсного потенціалу.
19. Концепція ресурсних циклів.
20. Концепція територіальних поєднань природних ресурсів.
21. Концепція глобальної екології.
22. Глобальні проблеми людства та географія.
23. Географо-екологічні теорії і концепції.
24. Географічгний детермінізм та інвайроменталізм.
25. Концепції поссібілізму та пробабілізму.
26 Концепція меж розвитку та сталого розвитку.
27. Концепція «ландшафтного розмаїття».
28. Концепція «екологічного імперативa».

29. Теорія центральних місць.
30. Теорія систем розселення населення.
31. Концепція єдиної системи розселення.
32. Концепція глобальних (світових) міст.
33. Теорія просторової поведінки людини.
34. Основні концепції соціальної географії.
35. Концепція енерговиробничих циклів.
36. Концепція гнучкої територіальної організації виробництва.
37. Концепція «полюсів зростання».
38. Теорії регіоналізації та концепції територіальної структури економічного району та рівнів економічного районування.
39. Концепція функціонально-компонентної структури комплексів.
40. Концепція територіальної та функціонально-територіальної структури комплексів.
41. Теорії і концепції держави.
42. Функціональна теорія держави Р. Хартшорна.
43. Постмодерністські концепції політичної географії і теорії «конструювання» простору.
44. Цивілізаційна концепція С. Гантінгтона.
45. Американські та російські геополітичні та геостратегічні теорії та доктрини.
46. Геополітичні концепції та доктрин України.
47. Основні концепції картографії.
48. Мовна концепція в картографії.
49. Концепція геоінформаційних систем.
50. Концепція етнічного (історико-етнічного) районування.

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування		Підсумковий контроль (екзамен)	Сума
ЗМ* 1	ЗМ 2	**60**	**100**
20	**20**		

***ЗМ** – змістовий модуль

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	**A**	відмінно	зараховано
85-89	**B**	дуже добре	

75-84	**C**	добре	
70-74	**D**	задовільно	
60-69	**E**	допустимо	
30-59	**FX**	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	**F**	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Методичне забезпечення

Конспект лекцій, підручники, монографії, періодичні видання, географічні атласи і карти, інтернет-ресурси, електронні ресурси.

15. Рекомендована література

Базова

1. Арманд А. Д. Самоорганизация и саморегулирование географических систем. Москва : Наука, 1988. 264 с.
2. Багров Н. В. Региональная политика устойчивого развития. Київ : Либідь, 2005. 181 с.
3. Берлянт А. М. Образ пространства : карта и информация. Москва : Мысль, 1986. 238 с.
4. Гродзинський М. Д. Пізнання ландшафту : місце і простір : Монографія у 2-х т. Київ : ВПЦ « Київський університет», 2005. Т.1. 503 с.
5. Гродзинський М. Д. Пізнання ландшафту : місце і простір : Монографія у 2-х т. Київ : ВПЦ « Київський університет», 2005. Т.12. 431 с.
6. Іщук С. І. Розміщення продуктивних сил і територіальна організація виробництва. Київ : Вид-во Паливода А. В., 2002. 260 с.
7. Капица С. П., Курдюмов С. П., Малинецкий Г. Г. Синергетика и проблемы будущего. Москва : Эдиториал УРСС, 2001. 288 с.
8. Лисецкий Ф.Н., Светличный А.А., Черный С.Г. Современные проблемы эрозиоведения / Под ред. А. А. Светличного. Белгород: Константа, 2012. 456 с.
9. Нэмець К. А., Нэмець Л. М. Теорія і методологія географічної науки : методи просторового аналізу : навч.-метод. Посібник. Харків, вид-во ХНУ імені В. Н. каразіна, 2014. 172 с.
10. Петлін В. М. Системна природнича географія. Львів : видавничий центр ЛНУ, 2011. 249 с.
11. Попкова Н. В. Философия техносферы. Москва : ЛКИ, 2008. 344 с.
12. Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження : методологія, методи, методика. Одеса, 2005. 632 с.
13. Топчієв О. Г., Мальчикова Д. С., Яворська В. В. Регіоналістика. Навчальний посібник. Херсон: Олді-плюс, 2015. 370 с.

Допоміжна

1. Гродзинський М. Д. Основи ландшафтної екології. Київ: Либідь, 1993. 224 с.
2. Денисик Г. І. Антропогенне ландшафтознавство: навч. посібник, Ч. 1 : Загальне антропогенне ландшафтознавство. Вінниця: Вінницька обласна друкарня, 2014. 332 с.
3. Денисик Г. І. Антропогенне ландшафтознавство: навч. посібник. Ч. 2. Регіональне антропогенне ландшафтознавство. Вінниця: Вінницька обласна друкарня, 2015. 328 с.
4. Каштанов А. Н., Лисецкий Ф. Н., Швебс Г. И. Основы ландшафтно-экологического земледелия. Москва: Высшая школа, 1994. 126 с.
5. Костріков С. В. Геоінформаційне моделювання природно-антропогенного довкілля: монографія. Харків: вид-во ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. 484 с.

Інформаційні ресурси

1. Електронні атласи, карти та космічні знімки сервісів GoogleMap та GoogleEarth.
2. Інтернет-джерела (періодичні інтернет-видання, підручники, посібники, конспекти лекцій, сайти, пов’язані з охороною земель, водних ресурсів, матеріали конференцій і т. ін.).